

P⁺
SPECIAL
Jaargang 18
Week 42 | 2019

Sojaboeren willen geen bosbranden

Daniela Mariuzzo van IDH

Burning Issues in

Brazilië

Wie is er schuldig aan de bosbranden in Brazilië? Niet de grote sojaboeren. Op de stukken verbrand bos komen koeien te staan. De directeur Brazilië Daniela Mariuzzo van het Initiatief Duurzame Handel (IDH) heeft meer misverstanden recht te zetten. Ze werkt aan oplossingen en plant zelfs nieuw bos aan. De waarheid in Brazilië is anders dan wij hier denken.

Burning Issues

TRADE GEEN AMAZONEBRANDEN VOOR SOJA

De waarheid is een logische aanname, een redenering die kloppend lijkt te zijn. Zo denken wij in Nederland dat de heftige bosbranden in Brazilië afgelopen zomer bedoeld waren om landbouwgrond voor sojateelt te winnen. Om aan onze Nederlandse koeien te voeren.

Dat we er zo naast kunnen zitten, verontrust Daniela Mariuzzo (1971). De *executive director Brazil & Latin America* van het Initiatief Duurzame Handel (IDH) doet er alles aan om de relatie tussen Brazilië en Nederland goed te houden. We moeten weten hoe het echt zit, vindt ze. Juist wij, want haar band met ons land is sterk. Ze werkt voor een Nederlandse ngo en was voorheen directeur maatschappelijk verantwoord ondernemen voor de Nederlandse Rabobank in Brazilië. “Ik was zelfs getrouwd met een Nederlandse man”, vertelt ze, terwijl we over het Lucas Bolwerk in de stad Utrecht lopen.

Ze heeft de nachtelijke foto's van de NASA ook gezien, waarop zowat heel Zuid-Amerika in vlammen leek op te gaan. “Elke bosbrand is er een teveel. We denken dat er waarschijnlijk meer brandhaarden waren dan in voorgaande jaren, maar niet precies hoeveel en ook niet of er meer hectare aan bos is vernietigd. Die cijfers zijn nog niet beschikbaar.”

Harder is haar stellingname over de oorzaken van de branden. “Die staan niet in relatie staan tot de productie van soja. Dat is beslist niet correct. De illegale branden hebben te maken met het omvormen van bos tot weidegronden voor vee, niet voor de teelt van soja.”

Samenvattend: het ontstane beeld over de situatie Brazilië is ‘onzin’. En dat mag een stevige typering heten voor een doctor in de filosofie, biotechnologie en food engineering, die bovendien diplomatieke functies bekleedde als lid van de Financial Institutions Council van de VN. Ook was ze lid van de Executive Board van de Round Table on Responsible Soy.

Vertel. Wat is dan wel waar?

“Wat er bij bosbranden in het Amazonebekken vaak gebeurt is dat *landgrabbers* eerst de meest waardevolle bomen uit het gebied halen. Daarna proberen ze het land te verkopen, illegaal, zonder papieren. Daarom zetten ze er een hek omheen met wat koeien erin. De dieren worden gebruikt om te zeggen: dit land is van mij, want mijn vee staat daar. Het is een snellere en goedkopere manier om land te gebruiken dan het inzaaien van gewassen. Dit is hoe de Portugezen en de andere kolonisten vroeger hun land claimden. Het *landgraben* grijpt terug op een hele oude traditie.

Maar ook de oorspronkelijke bewoners van de Amazone steken in hun eigen territoria stukken bos in de brand. Het beeld van indianen als onschuldige slachtoffers klopt ook niet.”

Dus uit de Amazone komt geen soja?

Mariuzzo, expressief, met brede handgebaren: “Er ligt nu al voor dertien jaar een moratorium op de productie van soja voor het hele Amazonegebied. Op ontbost gebied mag dus geen soja meer worden aangeplant. Maar ook daarvoor gold al: om soja te kunnen planten moet je eerst vijf jaar wachten. Het eerste jaar moet je een verbrand stuk bosgrond braak laten liggen. Dan pas kunnen er dieren op, dan pas rijst en pas in het vijfde jaar soja. Maar dat heeft geen enkele zin, want sinds 2006 is er een overeenkomst tussen de regering van Brazilië, de grootste handelsmaatschappijen en de ngo's. Daarin werd afgesproken: er wordt geen foute soja meer gekocht uit het Amazonegebied. Die afspraak is van kracht voor negen deelstaten, waaronder ook de Mato Grosso, dat in het noorden deel uitmaakt van het Amazonebekken. Alle nieuwe, door boskap gewonnen gebieden, kunnen door deze Forest Code al dertien jaar geen soja meer aan de grote bedrijven leveren. Dus als er geen handelshuis meer is die deze soja koopt, waarom zou je dan investeren in kunstmest en planten en onderhoud? Voor wie?”

Dus de soja komt echt niet uit de Amazone?

Stellig: “Er wordt in de Amazone wel soja verbouwd, maar alleen in gebieden die niet ontbost zijn. Ik kan het meest recente onderzoeksrapport uit 2018 over het soja moratorium laten zien. 1,4 procent van de in het Amazonebekken geproduceerde soja is illegaal, het overgrote deel van de in totaal 4,66 miljoen hectare aan soja in dit gebied is *deforestation free*. De afspraak had wel andere consequenties. De soja-productie verhuisde naar de *cerrado*, een soort van savanne. Dat is een heel ander gebied van graslanden. Dáár moet het publiek zich op richten. Het beslaat zo'n 20 procent van heel Brazilië en is zo'n twee miljoen vierkante kilometer groot. Daar wordt soja verbouwd, maar het grootste deel daarvan is legaal. Je moet wel, want illegaal soja aanbieden wordt zo langzamerhand een kostbare business. Je krijgt boetes. Je wordt gesnapt, want satellieten controleren de aanplant.”

En de beschuldigingen aan het adres van president Bolsonaro?

“We werken nauw samen met regering van Mato Grosso en ➤

Daniela Mariuzzo, directeur Brazilië en Zuid-Amerika van IDH: “Er ligt nu al voor dertien jaar een moratorium op de productie van soja in ontbost gebied voor het hele Amazonegebied.”

“Wij willen van één koe naar twee koeien per hectare grasland”

- de nationale regering. In het gebied dat beschermd is niets veranderd. Er zijn geen wijzigingen in de wet of de mate van bescherming van het bos. Deze regering heeft geen komma in de wet veranderd.”

Het gaat dus minder over soja en meer over koeien.

“IDH werkt aan allebei. Samen met de Europese diervoederindustrie en de leveranciers van soja in Brazilië werken we aan de verduurzaming van productie. Van het voldoen aan de boswet van Brazilië tot aan het nakomen van standaarden zoals RTRS (Round Table for Responsible Soy). Daarnaast heeft IDH de afgelopen vijf jaar een programma voor intensieve veeteelt opgestart, in de staat Mato Grosso, de grootste producent van vlees in Brazilië. We hebben dit een landschapsprogramma genoemd. Het beslaat de hele staat, met daarin grote gebieden die we bestempelen als PCI-area's, wat staat voor *Prodüzir* (Producers) *Conservar* (beschermen en bewaren) en *Incluir* (betrekken van lokale bevolkingsgroepen). Ik was daar vanaf het begin bij betrokken. Om tot goed landschapsbeheer en bosbescherming te komen, moeten we een combinatie maken van veeteelt en landbouw. In dit geval maak je geen afspraken met individuele bedrijven, maar met alle bedrijven samen in een gebied. De veeteelt is nu bijzonder extensief. Voor elke koe is er één hectare

Mariuzzo: “Het produceren van vlees met een hele lage CO₂-voetafdruk, of zelfs Zero Carbon Beef, moet mogelijk zijn.”

grasland. In Nederland staan er minstens vier koeien op zo'n oppervlakte. Om grond vrij te maken voor landbouw, willen wij van een naar twee koeien per hectare gaan.”

Dat is nog niet veel.

“Nee, maar om de koeien niet van de honger om te laten komen, hebben ze wel gras nodig. Ze worden niet bijgevoerd, zoals in Nederland. Iets anders eten ze niet. Ze staan niet op stal.”

Braziliaanse koeien eten geen soja of sojaschroot?

“Nee, dat hebben ze nog nooit gehad. We produceren soja om dieren te voederen buiten Brazilië, niet voor die in eigen land. Alleen gras, maar wel goed gras. We werken aan verbetering van de soorten, die een hogere voedingswaarde hebben. Daarnaast is er een fokprogramma voor kalveren. Wanneer je goed gras hebt, moet je ook koeien hebben die dit maximaal omzetten in proteïne; onze koeien leveren alleen vlees, geen melk. Voor dit doel is een samenwerking opgezet met de supermarkt Carrefour en 450 kleine boeren in Mato Grosso. IDH levert technische assistentie om de weidegronden te verbeteren en een beter fokprogramma op te zetten. We leren ze ook beter boekhouden. Wanneer veeboeren hun grond actief gaan beheren, zijn investeringen nodig. Dus moeten ze hun financiële boekhouding goed op orde hebben, want zo worden ze geschikt als klanten voor de bank. En ook al zijn ze voor Braziliaanse begrippen kleine boeren, met elkaar hebben ze wel het beheer over vele miljoenen hectaren grond. Het is fantastisch dat Carrefour het vlees van die duurzamer gehouden koeien wil kopen. Maar dat betekent ook dat je de hele keten nodig hebt, van fokstation tot het opgroeien van de koeien en het slachthuis voordat het in de schappen van de supermarkt ligt. Grote supermarkten (Carrefour behoort tot de top 3 van grootste supermarkten in de wereld) willen garanties.

Als je kijkt naar het landgebruik in de Mato Grosso dan zie je dat ongeveer 63 procent natuurlijk bos is. Een kleine 30 procent is landbouwgrond, waarvan tweederde wordt gebruikt voor veeteelt. Dus, als je van één naar twee koeien per hectare gaat, dan verdubbel je in één klap het arsenaal aan landbouwgrond voor voedsel- en handelsgewassen zonder dat je een boom hoeft te kappen.”

Zijn de eerste boeren al begonnen?

“In februari van dit jaar. Alle voorbereidingen zijn getroffen. De mindset is er.”

Hoe waren de reacties?

“De boeren waren blij dat we naar ze toe zijn gekomen. Ze zitten

De vleeskoeien in Brazilië grazen het hele jaar buiten en worden niet bijgevoerd, zelfs niet met soja of sojaschroot.

overall heel ver vandaan. De afstanden zijn enorm, dus we krijgen alle aandacht van ze. Het landschapsprogramma voor het gebied dat ze samen beheren bestaat uit zes miljoen hectare gedegradeerd bos. We willen naar een verhoogde productiviteit van 2,5 miljoen hectare waar dan straks producten vandaan komen onder het label Verified Source Area, VSA. Dit keurmerk garandeert dat het vlees van boeren komt die aan het landschapsprogramma meewerken.

Wordt er Braziliaans vlees naar Europa geëxporteerd?

“Het meeste blijft in Brazilië zelf: we produceren vooral voor de eigen markt. Niet meer dan 12 procent wordt geëxporteerd, maar het is nog steeds zoveel dat we de grootste vleesexporteur ter wereld zijn. Het meeste vlees gaat naar de VS, naar het Midden-Oosten, Rusland, China. Europa komt pas op de vijfde plaats.”

En wanneer zullen wij denken, Brazilië is safe, omdat alle landbouw- en veeteeltproducten uit een beschermd gebied komen?

“Dat komt er heel snel aan, hoop ik. We werken aan het intensiveren van de landbouw in de Juruena-vallei, waar 35 procent van alle kalveren uit Mato Grosso grazen. Het gaat om een gebied van 7.300 hectare, uiteindelijk op te schalen naar 2,5 miljoen hectare. ➤

Wie financiert betere weiden in Brazilië?

Niet één, maar twee koeien op een hectare wei. Ruimte vrijspelen voor andere landbouwproducten en bosaanplant en bosbescherming. Om dit te realiseren stond de van oorsprong Franse supermarktketen Carrefour als eerste grote investeerder op. Met een bedrag van 3,5 miljoen euro (1,9 miljoen van de Carrefour Foundation en 1,6 miljoen van IDH) is een begin gemaakt met intensiever landgebruik in de Juruena vallei in de Braziliaanse deelstaat Mato Grosso. Samen met de Sao Marcelo Farm zal er 172 duizend hectare bos beschermd worden en zal er 100 duizend hectare land van kleine vleesboeren omgewerkt worden tot een 'zero-deforestation beef sourcing region'. IDH verwacht zo'n 25 miljoen euro aan verdere investeringsgeld te kunnen gaan inzetten. In de vallei ligt een potentieel aan investeringen van 476 miljoen euro. De oppervlaktes in dit gebied zijn enorm en beslaan de twee gemeenten Juruena en Cotriguaçu, samen goed voor 1,23 miljoen hectare. Daarvan is nog steeds 74 procent natuurlijk bos, dat zowel in het bezit is van de gemeenschappen als van particuliere grondbezitters. 24 procent wordt gebruikt voor landbouw, maar 183 duizend hectare daarvan is gedegradeerd. Met het landschapsprogramma trekt IDH investeerders naar de regio om deze gronden geschikt te maken voor veeteelt. In het plan is ook herbebossing van 12 duizend hectare bos opgenomen en tegelijkertijd de bescherming van nog eens 0,9 miljoen hectare natuurlijk bos, dan anders grote kans maakt geroid te worden. Het voorbeeld vindt nu al navolging. Dit landschapsmodel wordt opgeschaald in landbouwgebieden Sorriso en Barra do Graças, maar ook in een andere Braziliaanse deelstaat, Pará, in de regio Paragominas.

Website [IDH over landschapsprogramma Mato Grosso](#)

Werkt de vleesverwerkende industrie wel mee?

Op 13 september ondertekende de vleesverwerker Marfrig Global Foods een Memorandum of Understanding (MoU) met IDH om de kalverteelt in Brazilië verder te verduurzamen. De voornemens maken onderdeel uit van de geplaatste Sustainable Transition Bond van het bedrijf ter grootte van 500 miljoen US-dollar. De komende tien jaar ondersteunt deze industrie dus het doel van IDH om grasland terug te brengen, waardoor miljoenen hectares landbouwgrond vrijkomen voor onder andere duurzame sojateelt. In Nederland investeerde pensioenbelegger PPGM in deze green bonds.

Website [IDH over MoU met Marfrig](#)

- Door aanplant van snelgroeiende bomen als eucalyptus halen we CO₂ uit de lucht en hebben we snel biomassa. Dit systeem maakt dat we CO₂-neutraal kunnen gaan produceren. Een gerenommeerd Braziliaans instituut Embrapa rekent mee. Het produceren van low carbon vlees, of zelfs Zero Carbon Beef moet mogelijk zijn”

Mensen in Nederland zullen denken: dit is onmogelijk. Vlees kan nooit CO₂-neutraal zijn.

“Vanuit het Nederlandse gezichtspunt misschien. Maar in de realiteit van Brazilië is het wel mogelijk. Als je maar genoeg bomen herplant en CO₂ in de bodem vastlegt.”

Kun je ook oorspronkelijke bossen herplanten?

“Dat kan. Je hebt dan 60 soorten bomen per hectare nodig, om aan de Forest Code te kunnen voldoen. Zo staat het in de wet. Je kunt ook bos herplanten in combinatie met koffie- en cacaostruiken, die oorspronkelijk hier vandaan komen: *agroforesting*. De struiken groeien in de schaduw van hogere bomen. Om dit te realiseren is krediet nodig. IDH levert de technische assistentie én brengt de partijen bij elkaar die het kunnen organiseren én introduceert nieuwe modellen om het te financieren.”

De Nederlandse regering wil naar kringlooplandbouw. Zou je dan niet zeggen: minister Schouten, kom maar bij ons kijken?

“Elk land geeft zijn eigen invulling aan duurzame landbouw. Nederland kent hele andere problemen dan Brazilië. Wij hebben bijvoorbeeld geen mestoverschot. Maar als ze wil komen, is ze elk moment welkom. We kunnen haar genoeg laten zien. We kunnen uitrekenen hoeveel CO₂ er nu al wordt opgeslagen ten opzichte van eerdere jaren. Er is een protocol dat toont hoe je alle hectares gedegeneerd land opwerkt tot bruikbaar landbouwareaal. Wij leren veel van elkaar. Jullie van ons en wij van de Nederlandse intensieve landbouw. We hebben veel contact met ‘Wageningen’. Jullie hebben de ideeën en wij hebben het land, haha.” ■

Website [Rapport Soja Moratorium 2018](#)

- + TEKST JAN BOM
- + FOTOGRAFIE MISCHA KEIJSER EN DEPOSITPHOTOS
- + INFOGRAPHIC BOUDEWIJN BOER
- + ART DIRECTION BUREAU BOUDEWIJN BOER EN STUDIO 10
- + UITGEVERIJ ATTICUS BV
- + WWW.P-PLUS.NL